

Sveriges feministiska utrikespolitik: Lite snack och lite verkstad?

- Med fokus på kvinnor på flykt och i migration

Av: Emma Ryborg och Daniel Källqvist

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen
Kurskod: STVA22
Termin: Höstterminen 2017
Handledare: Maria Strömvik
Omfång: 9123 ord

Abstract

Sveriges nuvarande regering deklarerade 2014 att de skulle bli “världens första feministiska regering”, men de har sedan dess kritiserats för att inte ha tillämpat det feministiska perspektivet inom i synnerhet migrationspolitiken. Denna uppsats syftar därför till att undersöka om Sverige antagit ett feministiskt perspektiv när migrationspolitiken diskuterats inom EU under 2017. Uppsatsen har använt konstruktivismen som teoretisk utgångspunkt och önskar utifrån detta belysa betydelsen av språket när det gäller att påverka normer och patriarkala strukturer. Genom att kvantitativt och kvalitativt analysera de uttalanden särskilt utvalda statsråd gjort i EU-nämnden inför möten i ministerrådet och det Europeiska Rådet, kunde det konstateras att regeringen ytterst sällan framfört det feministiska perspektivet i förhållande till migration. En jämförelse med Alliansregeringen år 2013 visade även att det endast var en marginell skillnad mellan de två regeringarna. Slutsatsen som kan dras är att regeringen sannolikt ej framfört ett tydligt feministiskt perspektiv vid migrationsdiskussionerna i EU.

Nyckelord: *Kvinna, Feminism, Jämställdhet, Utrikespolitik, EU, Konstruktivism, EU-nämnden*

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
2. Syfte och frågeställning	5
3. Bakgrund	6
4. Teori och tidigare forskning	8
4.1 Tidigare forskning	8
4.2 Teoretiska utgångspunkter	10
4.2.1 Verkligheten som social konstruktion	10
4.2.2 Språkets betydelse	11
5. Metod och material	13
5.1 Val av arenor inom EU	13
5.1.1 Ministerrådet	13
5.1.1 Europeiska Rådet	14
5.2 Val av EU-nämnden som primärmaterial	15
5.3 Kvantitativ och kvalitativ metod i kombination	15
5.4 Val av sökord	16
5.5 DatamatriSENS utformning	18
5.6 Tolkningsval och avgränsning	18
5.7 Val att jämföra med Alliansregeringen 2013	19
5.8 Möten	19
5.8.1 Nuvarande regeringen - 2017	20
5.8.2 Tidigare regeringen - 2013	21
6. Sammanfattning av resultatet 2017	23
7. Analys: Orden i sitt sammanhang	25
7.1 RIF-rådet	25
7.2 FAC-rådet	26
7.3 Europeiska Rådet	30
7.4 Jämförelse med Alliansregeringen 2013	31
8. Slutdiskussion	34
Källförteckning	37

1. Introduktion

År 2014 fick Sverige en ny regering som utgjordes av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Denna regering skulle bli den första i världen att deklarerat sig själv som feministisk, och arbetet påbörjades direkt med att få in ett feministiskt perspektiv i alla regeringens åtaganden. Bland annat utformades en handlingsplan för feministisk utrikespolitik som trädde i kraft i november 2015. I denna handlingsplan, som sträcker sig fram till 2018, beskriver regeringen hur feminism ska genomsyra deras utrikespolitik, med ett antal fokusområden för varje år (Utrikesdepartementet 2017a).

Ett av de sex fokusområden som lagts fram för 2017 är att "Stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration" (Utrikesdepartementet 2017a, s. 5). Sverige har dock fått kritik för att deras feministiska utrikespolitik brister inom just detta område. I rapporten "Hur feministisk är Sveriges utrikespolitik?" kritiserar CONCORD Sveriges förda migrationspolitik. CONCORD består av 64 organisationer som arbetar för en hållbar och fredlig värld, och bland dessa organisationer ingår bland annat Rädda Barnen, Amnesty och UNICEF (CONCORD 2017a). Rapporten går så långt som att hävda att regeringens förda migrationspolitik "direkt motverkar" den feministiska utrikespolitiken. Främst menar de att Sveriges skärpta regler för anhöriginvandring samt de avtal EU ingått med exempelvis Libyen för att minska flyktingströmmarna bidrar till att upprätthålla situationer där kvinnors mänskliga rättigheter kränks (CONCORD 2017b, s. 5).

Just EU beskrevs i regeringens utrikesdeklaration 2017 som deras "viktigaste utrikespolitiska arena" (Regeringen 2017) och med anledning av flyktingkrisen 2015 har migrationsfrågan diskuterats flitigt på EU-nivå de senaste åren. En reformering av det gemensamma europeiska asylsystemet är på gång där EU-länderna ska enas om nya gemensamma regleringar på migrationsområdet och unionen sluter samtidigt nya avtal med omvärlden i ett försök att kontrollera migrationsströmmarna (Europeiska Kommissionen 2017). Sverige har här möjligheten att aktivt arbeta för att få med ett feministiskt perspektiv i det nya regelverk som

utformas, dels genom deras formella rättighet att rösta i förslagen, och dels genom att vara med och påverka i diskussionerna.

Med anledning av den ovannämnda rapporten där regeringens feministiska utrikespolitik kritiserats väcks frågor kring huruvida Sverige verkligen applicerat ett feministiskt perspektiv på migrationspolitiken, och då särskilt i EU som påstås vara deras viktigaste utrikespolitiska arena.

2. Syfte och frågeställning

Eftersom regeringen själva i Utrikesdepartementets handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2017 har angett “kvinnors rättigheter på flykt och i migration” som fokusområde, vore det förväntat att ett tydligt fokus på kvinnor skulle gå att urskilja i deras förda migrationspolitik. CONCORDs rapport tyder dock på motsatsen, nämligen att regeringen särskilt i migrationsfrågor inte prioriterar ett feministiskt angreppssätt och att det finns betydande problem med hur Sverige använder sin röst inom EU när detta diskuteras. Denna uppsats syftar därför till att undersöka om Sverige antar ett feministiskt perspektiv när migrationspolitiken diskuteras inom EU. Det förs dock inga offentliga protokoll över de diskussioner och förhandlingar som sker i EUs olika rådskonstellationer och uppsatsen kommer därmed att fokusera på regeringens samråd i EU-nämnden (se metod- och materialavsnitt).

Frågeställning:

Intar den svenska regeringen en uttalat feministisk hållning när migrationspolitik diskuteras i EU-nämnden inför de möten som äger rum i ministerrådet och Europeiska Rådet?

3. Bakgrund

Nedan följer en kort bakgrund gällande “Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018” där några nyckeldelar som är av relevans för uppsatsen kommer framhävas.

Som nämnt ovan valde Sverige i november 2015 att som första regering i världen lägga fram en handlingsplan för att genomföra en feministisk utrikespolitik. Detta gjordes för att ange riktningen för utrikesförvaltningens arbete med den feministiska utrikespolitiken och försäkra en konkret implementering av deras feministiska ambitioner. Handlingsplanen sträcker sig från 2015-2018, och har sex olika övergripande mål, men med olika fokusområden för varje år som ska bidra till de långsiktiga målen. Fokusområdet för 2017 som denna uppsats behandlar, att “ Stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration”, relaterar till det övergripande målet kring kvinnor och flickors “Fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna” (Utrikesdepartementet 2017a, s.1).

För att förverkliga de olika fokusområdena har regeringen i handlingsplanen konkretiserat ett antal olika åtgärder som de önskar vidta. För fokusområdet gällande migration inkluderar dessa bland annat att: “[...]verka för att åtaganden från toppmötena om migrations-, flykting- och humanitära frågor[...]bidrar till att kvinnor på flykt och i migration kan åtnjuta de mänskliga rättigheterna” samt att “[...]uppmärksamma risken att kvinnor och flickor på flykt och i migration utsätts för sexuellt och könsrelaterat våld, blir offer för människohandel för sexuella ändamål, och tvingas in i barn- och tvångsäktenskap och prostitution”. De anger även att de ska arbeta för att förebygga kränkningar av de mänskliga rättigheterna “[...]på ett sätt som beaktar kvinnors och flickors rätt till skydd.” (Utrikesdepartementet 2017a, s. 5).

För att lyckas förbättra jämställdheten internationellt inkluderar handlingsplanen ett antal olika verktyg och metoder som ska användas. Det som är av störst relevans för uppsatsen är det som de benämner “Dialog för påverkan och informationsupphämtning” (Utrikesdepartementet 2017a, s. 14), eftersom uppsatsen kommer undersöka just regeringens

retorik i EU-nämnden och hur Sverige är med och påverkar i de diskussioner som förs inom EU. I citatet nedan beskriver regeringen vikten av dialog som verktyg:

Jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inklusive sexuella och reproduktiva rättigheter, ska kontinuerligt tas upp i dialogen med officiella företrädare för stater, EU, multilaterala organisationer och andra relevanta aktörer. Frågorna ska vara centrala, integrerade och ömsesidigt förstärkande delar av dialogen – vare sig det handlar om utrikes- och säkerhetspolitik, utvecklingspolitik, handelspolitik eller främjande. Dialog med både kvinnliga och manliga politiska, militära, religiösa och ekonomiska beslutsfattare är central.

(Utrikesdepartementet 2017a, s 15).

Här framhävs vikten av hur språket används i de diskussioner och förhandlingar som sker utrikespolitiskt. I teoriavsnittet nedan kommer fokus att ligga på just vikten av att explicit prata om kvinnors situation och språkets betydelse för att kunna påverka och förändra rådande normer.

Den feministiska utrikespolitiken är nu ca. tre år gammal och Utrikesdepartementet publicerade i oktober 2017 rapporten “Sveriges feministiska utrikespolitik - Exempel på tre års genomförande”, för att visa på hur genomförandet av den feministiska utrikespolitiken sett ut sedan handlingsplanen upprättades. Det exempel som ges gällande kvinnors situation i migration lyder enligt följande:

Verkat för att stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration. Sverige har bland annat använt multilaterala och bilaterala möten för att betona sambandet mellan flykt och migration och ökad risk för människohandel, prostitution, sexuellt och könsrelaterat våld liksom bristande SRHR och hälsovård, vatten, sanitet och hygien. Sverige har också framgångsrikt verkat för att frågorna ska tas med i FN-resolutioner, liksom i deklARATIONEN från FN:s flyktingtoppmöte 2016 där Sveriges position reflekteras i åtaganden om att eftersträva att kvinnor och flickor fullt ska åtnjuta mänskliga rättigheter och själva kunna delta i att finna lösningar.

(Utrikesdepartementet 2017b, s. 5)

De anger alltså här att de “verkat för” och “betonat” kvinnors situation, men ger ej några konkreta exempel på hur detta gått till eller vilka resultat som den feministiska politiken inom migrationsområdet givit. Betonas bör även att det ligger ett stort fokus på FN som politisk arena medan några åtgärder inom EU ej nämns, trots att Wallström betonat vikten av denna institution som en utrikespolitisk arena för Sverige.

4. Teori och tidigare forskning

4.1 Tidigare forskning

Eftersom den svenska regeringen är den första regeringen i världen som är uttalat feministiskt, och detta endast sedan 2014, finns det begränsat med forskning på området. En av få artiklar som behandlat den feministiska utrikespolitiken direkt är *Feministisk utrikespolitik i teori och praktik* av Robert Egnell (2016) där dess bakgrund och implementering analyseras utifrån ett strategiskt perspektiv. Egnell (2016, s. 564-565) framhåller att det strategiska perspektivet ger större förståelse för hur väl implementeringen av regeringens feministiska ambitioner lyckas, och beskriver strategi som “relationerna mellan mål, medel och metoder”, där det krävs att samtliga delar är genomtänkta och fungerar väl för att det praktiska genomförandet skall gå vägen. Den största strategiska svårigheten för den nuvarande regeringen menade Egnell var att den feministiska utrikespolitiken är för isolerad från utrikesdepartementets övergripande mål, och istället behandlas mer som en separat fråga (2016, s. 575).

En av de för uppsatsen mest intressanta aspekter som förs fram av Egnell (2016, s. 584) är att feministiska inslag i den svenska utrikespolitiken inte är något nytt fenomen utan att de länge har varit del av svensk utrikespolitik. Den största skillnaden mellan tidigare regeringar och den nuvarande regeringen är istället att de gett sig själva epitetet “feministisk”, snarare än att de för en märkbart annorlunda politik. Enligt Egnell fanns det dock ett värde i att regeringen uttryckligen kallar sig feministisk då det bidrar med ett större fokus på feminism som politisk fråga och har påverkat både regeringens interna handlande och den svenska ställningen internationellt.

Vidare har även Aggestam och Bergman-Rosamond (2016) studerat den feministiska utrikespolitiken och undersöker i *Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender* dess normativa innehåll och olika etiska utmaningar. De fann att Sveriges utrikespolitik bygger på ett antal underliggande normativa utgångspunkter och att dessa i praktiken befästs genom att Sverige interagerar med internationella diskurser och försöker omdefiniera begrepp likt "säkerhet" till att innehålla ett större fokus på kvinnor (2016, s. 325-326).

Gällande de etiska utmaningar som regeringen kan komma att möta framhålls bland annat ett stort internationellt motstånd till uttrycket feminism samt en inneboende konflikt mellan pragmatism och idealism. Det sistnämnda är extra relevant för uppsatsen då den ämnar undersöka just om det finns en diskrepans mellan det feministiska idealet regeringen tillägnat sig och den praktiska implementeringen. Denna diskrepans skulle i sådana fall kunna härledas till just pragmatism. Författarna tar även själva upp just migrationspolitiken som exempel på ett sådant område där pragmatism kan få företräde, och menar att regeringen fört en motsägelsefull politik inom detta område (Aggestam & Bergman-Rosamond 2016, s. 328-329).

Slutligen anser Aggestam och Bergman-Rosamond (2016, s. 323), likt Egnell (2016, s. 584) att den svenska utrikespolitiken följer en generell trend mot större hänsynstaganden till jämställdhet, inte bara i Sverige utan även generellt i världen, och framhäver även att det som specifikt utmärker den svenska regeringen är just användandet av epitetet "feministisk". De menar att den uttalade feministiska ansatsen lyfter politiken till en ny nivå, utöver den internationella konsensus som redan finns kring jämställdhet till en mer konfliktinriktad inställning som uttryckligen önskar utmana de patriarkala strukturerna i det internationella systemet (Aggestam & Bergman-Rosamond 2016, s. 323).

Sammanfattningsvis belyser den begränsade akademiska forskning som finns på området hur feministiska inslag alltid varit del av svensk utrikespolitik men att det finns ett värde i att uttryckligen använda ordet "feministisk", samt konstaterar att det finns olika strategiska och etiska svårigheter med den praktiska implementeringen av de feministiska målen som måste överkommas.

4.2 Teoretiska utgångspunkter

En forskare kan anta olika ontologiska och epistemologiska utgångspunkter, från en positivistisk position där det anses finnas en fast verklighet och möjlighet att objektivt beskriva denna, till en mer konstruktivistisk syn där verkligheten och kunskapen om den betraktas som subjektiv, konstruerad och föränderlig (Badersten & Gustafsson 2015, s. 40-47). Ovanstående forskning, i synnerhet Aggestam och Bergman-Rosamonds artikel, tar upp hur regeringen önskar påverka rådande normer och patriarkala strukturer för att bidra till ökad jämställdhet, samt hur de bidrar till detta genom att nyttja språket och försöka förändra diskurser som förstärker ojämlikhet. Detta uttrycks även explicit i handlingsplanen där regeringen själv angett att de önskar påverka de normer och stereotyper som råder kring kön internationellt och att de bland annat önskar använda dialog som verktyg (Utrikesdepartementet 2017a, s. 4, 6, 10, 14).

Vi argumenterar att dessa ambitioner speglar ett konstruktivistiskt perspektiv och det är utifrån denna teoretiska utgångspunkt som uppsatsen kommer basera sin metodologiska ansats. Nedan följer därmed en kort redogörelse för konstruktivism, hur det relaterar till feminism och hur ojämlikhet kan motverkas utifrån detta teoretiska perspektiv.

4.2.1 Verkligheten som social konstruktion

Konstruktivismen belyser vikten av att se till hur normer och strukturer bidrar till att konstruera och rekonstruera människans världsbild (Reus-Smit 2013, s. 224-226). Denna idé förnekar ej materiella tings existens men menar att det materiella får sin mening genom den delade kunskap människan konstruerat (Wendt 1995, s. 73). Det kan alltså finnas en objektiv verklighet men hur människor uppfattar denna är subjektivt och ett resultat av normativa strukturer som ständigt utvecklas och förändras. Konstruktivismen framhäver även att konstruktionen av normer och människans beteende är en ömsesidig process där normer dels påverkar människans identitet och handlingar, samtidigt som kollektivt beteende är det som bygger upp och påverkar normerna (Reus-Smit 2013, s. 224-226). Till detta kan den socialkonstruktivistiska aspekten tilläggas, som utvecklats av Berger och Luckmann (2011, s. 72-74), där verkligheten anses konstrueras genom det sociala samspelet mellan människor.

De argumenterar också för att människan föds in i sociala institutioner med normativa strukturer som formar deras beteende, men fokus ligger alltså här på hur konstruktioner uppstår i det sociala samspelet människor emellan.

Socialkonstruktivistiska tankar används ofta inom feministisk teori för att förklara uppkomsten av ojämlikhet mellan könen. Uppfattningen av vad som utgör det kvinnliga respektive manliga könet anses vara socialt konstruerat, snarare än biologiskt förutbestämt, och män och kvinnor anses kontinuerligt tillskrivas olika egenskaper och förväntade sätt att vara. Ojämlikhet uppstår till följd av att de egenskaper som förknippas med manlighet värderas högre än de som förknippas med femininitet. Män anses exempelvis vara mer självständiga och rationella, medan kvinnor anses vara motsatsen. Genom att det kvinnliga könet tillskrivs egenskaper som värderas lägre förstärks de strukturer och sociala normer som leder till att det kvinnliga könet är underordnat (True 2013, s. 251).

Utifrån detta synsätt går feminism ut på att påverka och förändra de normer och strukturer i samhället som skapat och förstärker ojämlikheten, och rekonstruera synen på det kvinnliga och manliga könet (True 2013, s. 259). Som tidigare nämnt är det just detta den svenska regeringens feministiska utrikespolitik uttryckligen syftar till att göra (Utrikesdepartementet 2017a, s. 4, 6, 10, 14).

4.2.2 Betydelsen av språket

Det finns olika ansatser till hur dessa sociala konstruktioner kan påverkas. Konstruktivister belyser ofta betydelsen av språket och menar att den sociala världen konstrueras av olika diskurser. Diskurser handlar om sättet människan uttrycker sig, i såväl tal, texter och symboler, och detta påverkar alltså våra tankar och hur verkligheten uppfattas (Bucholtz 2003, s. 45). En av konstruktivismens mest inflytelserika teoretiker, Nicholas Onuf (2013, s. 4), hävdar att "att tala är otvivelaktligen det viktigaste sättet med vilket vi gör världen till vad den är" och somliga går så långt som att hävda att utan diskurser existerar ingen social verklighet överhuvudtaget (Philips & Hardy 2011, s. 2).

Även Egnell (2016, s.567) och Aggestam och Bergman-Rosamond (2016, s. 326) tar upp språkets betydelse i deras forskning om Sveriges feministiska utrikespolitik. De skriver exempelvis båda om hur diskurser kring säkerhet inte är könsneutrala utan innefattar olika könsstereotyper, samt hur dessa begrepp enligt feminismen behöver dekonstrueras och omdefinieras för att inkludera ett kvinnligt perspektiv.

Om den konstruktivistiska utgångspunkten accepteras i förhållande till ojämlikhet går det därmed i förlängningen att konstatera att diskurser är av stor betydelse när ojämlikhet önskar motverkas. Genom att förändra det sätt språket används kan de sociala konstruktioner och normer som ligger bakom ojämlikheten förändras och synen på kvinnor och män rekonstrueras så att könen kan komma att värderas lika.

Utifrån denna slutsats, med stöd i den forskning som presenterats, argumenterar vi att det språk regeringen använder är instrumentellt för att deras feministiska ambitioner ska lyckas. Baserat på detta har vi valt att undersöka huruvida regeringen intar ett uttalat feministiskt perspektiv när de framför sin hållning i EU-nämnden, istället för att analysera huruvida de sakfrågor de driver skulle kunna betraktas som feministiska på ett indirekt sätt. Vi förnekar ej betydelsen av att också undersöka de politiska förslag som läggs fram, men vill med denna uppsats betona just det uttalade språkets betydelse för den feministiska utrikespolitiken. Om regeringen önskar förändra de patriarkala normer som underbygger ojämlikhet så måste de synliggöra kvinnors situation genom att uttryckligen tala om kvinnor och deras unika problem. Denna ansats styrks även av den empiriska feminismen, där forskningen kritiserats för att exkludera kvinnor och deras specifika upplevelser vilket har lett till att världen framställts ur ett mansdominerat perspektiv. Enligt detta synsätt bör kvinnor inkluderas som en separat analysenhet för att deras särskilda problem ska få plats på den politiska agendan (True 2013, s. 244; 251). Uppsatsen kommer därför endast analysera den retorik som används, och se ifall statsråden uttalat framhäver feminism eller jämställdhetsperspektiv i EU-nämnden samt på vilket sätt detta görs. De metodologiska val som detta sedan inneburit kommer redogöras för nedan.

5. Metod och material

För att undersöka om Sverige drivit ett feministiskt perspektiv vid migrationsdiskussionerna i EU kommer denna uppsats att undersöka huruvida de statsråd som deltagit vid mötena i EU i förväg belyst i EU-nämnden att de ämnar driva ett jämställdhetsperspektiv vid förhandlingarna. Detta kommer göras genom en blandning av en kvantitativ och kvalitativ metod där förekomsten av ett antal nyckelord (kvinna, kön, jämlikhet/jämställdhet och feminism) kommer räknas och det sammanhang orden används i sedan analyseras. Vidare kommer sedan resultatet jämföras med den tidigare Alliansregeringen, för att få en indikation kring huruvida den nuvarande regeringen för fram ett tydligare feministiskt perspektiv än tidigare regeringar.

5.1 Val av arenor inom EU

Uppsatsen ämnar granska den svenska regeringens förda migrationspolitik inom EU-sammanhang och undersökningen kommer begränsas till de främsta arenor där regeringen medverkar och diskuterar migrationsfrågor: Europeiska unionens råd (hädanefter ”ministerrådet”) och det Europeiska Rådet.

5.1.1 Ministerrådet

Ministerrådet är ett självklart fokusområde för vår undersökning då detta är den enda arena på EU-nivå där den svenska regeringen är med och lagstiftar. Det utgörs vanligtvis av en minister från varje medlemsland och inom detta råd diskuteras och röstas bindande lagstiftning fram, tillsammans med Europaparlamentet (Sveriges Riksdag 2017, EU-information). De aktuella svenska ministrarna har här en reell möjlighet att påverka de beslut som röstas fram på migrationsområdet och det kan därför anses vara av stor vikt att de svenska statsråd som deltar här för fram det feministiska perspektivet.

Ministerrådet består av olika rådskonstellationer och ministrar beroende på vilket område som behandlas (Sveriges Riksdag 2017a), och denna uppsats kommer endast undersöka de rådskonstellationer där migration främst diskuteras. Det råd som i första hand diskuterar

migrationsfrågor är Rådet för rättsliga- och inrikesfrågor (hädanefter ”RIF-rådet”) där vanligtvis justitie-, inrikes-, och migrationsministrarna möts. Här diskuteras och beslutas om EU:s framtida gemensamma asylsystem (Europeiska unionens råd 2017a). Vidare behandlas även migrationsfrågor till viss del i Rådet för utrikes frågor (hädanefter ”FAC-rådet”), vilket generellt består av medlemsstaternas utrikesministrar. Inom FAC-rådet behandlas migration främst i förhållande till kontakter med omvärlden, likt avtalet med Libyen och Turkiet (Europeiska unionens råd 2017b). Dessa två rådskonstellationer kommer därför vara föremål för undersökningen.

Nämnas bör även att de olika rådskonstellationerna i sin tur består av olika uppsättningar beroende på vilken fråga som behandlas och återigen kommer endast de delar av råden som behandlar migration undersökas. I RIF-rådet innebär detta att de möten som inrikesministern deltar vid, där exempelvis terror och polisiära frågor diskuteras, ej inkluderas i undersökningen. I FAC-rådet kommer de möten som rör utvecklings- och/eller försvarsfrågor ej inkluderas, där oftast försvars-, och biståndsministern deltar. Därmed kommer endast de möten där migrationsministern och utrikesministern deltar undersökas. Om de aktuella statsråden ej kunnat närvara vid EU-nämndens sammanträden kommer uttalandena från deras ställföreträdare undersökas (oftast en statssekreterare), eftersom de representerar regeringens officiella ståndpunkt och därmed bör reflektera den hållning statsrådet kommer inta vid EU-mötet.

5.1.2 Europeiska Rådet

Även det Europeiska Rådet kommer inkluderas i undersökningen. I det Europeiska Rådet möts medlemsstaternas stats- och regeringschefer för att enas om EU:s generella riktning och prioriteringar. Detta råd har som regel ingen lagstiftande makt men är likväl av intresse då det är den arena där de yttersta representanterna från varje land möts och diskuterar EU:s framtid (Europeiska Rådet 2017). Den svenska regeringen nämner även uttryckligen att de vill fokusera på toppmötena i handlingsplanen (Utrikesdepartementet 2017a, s. 5) och det är därför att förvänta att ett feministiskt perspektiv särskilt förs fram här, vilket gör att det Europeiska Rådet blir av ytterligare intresse att undersöka.

5.2 Val av EU-nämnden som primärmaterial

De möten som hålls i EU på ministernivå är som tidigare nämnt ej offentliga och det är därmed svårt att direkt undersöka hur Sverige agerat vid förhandlingarna i ministerrådet och Europeiska Rådet. Denna uppsats kommer därför undersöka vilken politik de svenska ministrarna uppgett att de tänkt föra i samband med de möten i EU de deltar i, genom att analysera de officiella uttalanden de gjort i EU-nämnden inför varje möte.

EU-nämnden består av representanter från samtliga riksdagspartier och de sammanträder innan varje ministermöte i EU för att diskutera vad Sverige bör ta upp på mötena, hur de ska rösta i ministerrådet och vilken ståndpunkt de ska framföra i det Europeiska Rådet. Regeringen måste innan mötena sända en representant till EU-nämnden, vanligtvis det statsråd som kommer delta i mötet, för att både redogöra för de ståndpunkter de ämnar inta och få stöd för dessa av en majoritet av nämnden. Ministern är sedan bunden att hålla sig till de ståndpunkter som EU-nämnden enats om (Sveriges Riksdag 2017b).

Eftersom den svenska politiken som förs i EU måste förankras i EU-nämnden så bör ministrarna där redogöra för om Sverige ämnar framföra ett feministiskt perspektiv när migration diskuteras i EU. Att studera de offentliga protokoll som förts i EU-nämnden, där varje statsråd exakta uttalanden skrivits ner, kan därför anses starkt indikera på den politik som regeringen sedan fört vid mötena på EU-nivå.

5.3 Kvantitativ och kvalitativ metod i kombination

För att undersöka regeringens förda politik kommer uppsatsen som tidigare sagt kombinera en kvantitativ och kvalitativ metod, för att kunna täcka ett stort material och samtidigt uppnå en djupare förståelse av regeringens förda retorik. Uppsatsen har som ansats att skapa en datamatrix och räkna förekomsten av fyra utvalda sökord som bedöms bör förekomma om ett feministiskt perspektiv förs fram. Sedan kommer det sammanhang där dessa ord använts analyseras kvalitativt för att på så vis kunna tolka det kvantitativa resultatet.

Genom att använda en kvantitativ metod finns möjligheten att undersöka samtliga möten i EU-nämnden under 2017 samt 2013 (jämförelseåret), och uppsatsen kan därmed ge en mer heltäckande bedömning av regeringens politik. En feministisk utrikespolitik måste genomsyra regeringens politik under hela året, det räcker ej med att det framförs ett par få gånger, och genom att undersöka ett helt år fås en mer rättvis bild av hur integrerat det feministiska perspektivet egentligen är. När förekomsten av ett nyckelord sedan registrerats görs därefter en djupare analys av hur det använts eftersom ord i isolation sällan säger något om en persons verkliga mening. Sökorden skulle kunna förekomma flera gånger men ej i koppling till migration eller jämställdhet och det är därför nödvändigt att undersöka i vilket sammanhang ordet använts och läsa texten runt omkring för att förstå vad det syftar till och om det sagts på ett sätt som kan anses vara feministiskt (Esaiasson et al. 2017, s. 211-212).

5.4 Val av sökord

De nyckelord som kommer räknas och analyseras är följande:

1. Ord för det **kvinnliga könet** (inkluderar orden kvinna och flicka, samtliga böjningar av orden samt om det förekommer i kombination med ett annat ord).

Detta val av sökord är grundat i en bedömning av att det är viktigt att kvinnor explicit omnämns om deras situation effektivt ska kunna synliggöras. Det går visserligen att framlägga förslag som kommer gynna kvinnor utan att använda ordet kvinna, men i enlighet med den forskning som presenterats i uppsatsen finns det grund för att hävda att valet av ord påverkar de sociala konstruktioner kring ojämlikhet som existerar. För att förändra de diskriminerande strukturer som finns i samhället krävs därmed att kvinnors situation diskuteras explicit. Det är även att förvänta att majoriteten av de gånger statsråden önskar belysa kvinnors situation så kommer de sannolikt använda ordet kvinna.

2. Ord för **jämställdhet** (inkluderar det synonyma ordet jämlikhet, samtliga böjningar av orden samt om det förekommer i kombination med ett annat ord).

Om statsråden framför ett tydligt feministiskt perspektiv är det även att förvänta att jämställdhet kommer lyftas fram i diskussionerna och därav inkluderas detta sökord i undersökningen. Ordet "jämlikhet" kommer analyseras för att se om det syftar till jämlikhet mellan könen och endast vid dessa tillfällen inkluderas i resultatet.

3. Ordet **kön** (inkluderar samtliga böjningar av ordet samt om det förekommer i kombination med ett annat ord).

Den främsta anledningen till att detta ord inkluderas är för att fånga upp de tillfällen där kvinnors situation diskuteras utan att ordet explicit nämns. Exempelvis "könsdiskriminering" eller "könsrelaterat våld" är begrepp som främst relaterar till kvinnors situation då dessa fenomen till största del drabbar just kvinnor (Egnell 2016, s. 567-568), men där ordet kvinna ej nämns. Regeringen har även i handlingsplanen uttryckligen skrivit att de ska uppmärksamma riskerna för sexuellt- och könsrelaterat våld vilket medför en förväntning om att detta ord bör förekomma i hög grad i EU-nämnden.

4) Ordet **feminism** (inkluderar samtliga böjningar av ordet samt om det förekommer i kombination med ett annat ord).

Detta sökord inkluderas för att fånga upp om regeringen själv hänvisar till deras feministiska utrikespolitik och i sådana fall på vilket sätt de nämner detta. Det är även av extra betydelse att undersöka då tidigare forskning (Egnell 2016 och Aggestam & Bergman-Rosamond 2016) belyst hur det explicita användandet av ordet "feminism" ger ett ökat fokus på frågan.

5.5 Datamatrisens utformning

Genomförandet av undersökningen kommer bestå av att skapa en datamatriis uppbyggd av ett antal steg.

Steg 1: Antal gånger varje sökord förekommer registreras.

Steg 2: Huruvida ordet är yttrat av statsrådet registreras

Steg 3: Huruvida ordet använts i koppling till specifikt kvinnor och kvinnors situation registreras.

Steg 4: Huruvida ordet använts i koppling till migration registreras.

Steg 5: Registrerar huruvida statsrådet självmant tog upp ämnet, om det kommer tas med till mötena i EU och om statsrådet var kvinna eller man.

Analysen av sökorden måste uppfylla kriterierna för varje steg för att kunna gå vidare till nästa steg. Resultatet kommer sammanställas nedan och sedan analyseras och diskuteras utifrån den teori och tidigare forskning som presenterats ovan. Ett fullständigt resultat kan lämnas ut på begäran.

5.6 Tolkningsval och avgränsning

Vid registreringen av de sökord som förekommit har ett antal tolkningsval fått göras. För att ett ord ska registreras som ”i koppling till migration” krävs att det främst syftar till migration, och det räcker ej att de talar om vikten av jämställdhet i allmänhet. För avgränsnings skull kommer även en snäv tolkning göras gällande vilka åtgärder som räknas till migrationspolitik. De förebyggande åtgärder som skulle kunna minska nödvändigheten till flykt/migration (likt fredsfrämjande åtgärder eller miljöhänsyn) kommer ej inkluderas utan endast de åtgärder som föreslås i relation till de kvinnor och flickor som är på flykt/migrerar kommer registreras.

5.7 Val att jämföra med Alliansregeringen 2013

Slutligen kommer undersökningen kompletteras av en jämförelse med Alliansregeringen, för att kunna bedöma om den nuvarande regeringen fört fram ett feministisk perspektiv i högre grad än den tidigare regeringen. Eftersom Löfvens regering är den första regering som har en uttalat feministisk ambition är det att förvänta att de kommer föra fram ett tydligare feministiskt perspektiv i diskussionerna än vad Alliansregeringen gjorde. Det år som kommer undersökas är 2013, det sista året av Alliansregeringens mandatperiod, för att resultatet ska vara så jämförbart som möjligt.

Det finns givetvis en viss problematik med jämförelser över tid och i detta fall är det jämförelseår som valts från ca. fyra år tillbaka. Det politiska klimatet kan ha förändrats betydligt sedan dess, och resultatet skulle därmed kunna bli något missvisande. Regeringen 2013 var även av en annan politisk färg och bestod av Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna (då Folkpartiet) samt Kristdemokraterna, vilka samtliga kan anses ligga till höger om den nuvarande regeringen. Alliansregeringen anses dock likväl utgöra en värdefull jämförelsepunkt då det ger ökad förståelse för hur de politiska diskurserna normalt ser ut och huruvida den nuvarande regeringen skiljer sig från denna genom att framföra ett tydligare jämställdhetsperspektiv.

5.8 Möten

Nedan listas alla möten i EU-nämnden som kommer inkluderas i undersökningen och det framgår där vilka datum dessa möten ägde rum samt vem som representerade regeringen. De möten som inte inkluderades under kalenderåret 2017 är ett samråd i EU-nämnden den 8 december (inför ett möte i FAC-rådet) samt ett samråd den 13 december (inför möte i Europeiska Rådet) eftersom att dessa uppteckningar inte hann publiceras i tid innan undersökningen genomfördes. Detta borde dock inte påverka resultatet nämnvärt då tillräckligt många möten inkluderats för att ge en tillräckligt bred bild av hur regeringen lyfter fram det feministiska perspektivet.

Nuvarande regeringen - 2017:

1. Samråd i EU-nämnden inför möten i RIF-rådet:

Datum	Representant
24/04-2017	Morgan Johansson
12/05-2017	Morgan Johansson
02/06-2017	Morgan Johansson/ Lars Westbratt
08/09-2017	Helén Fritzon
06/10-2017	Helén Fritzon
01/12-2017	Helén Fritzon

2. Samråd i EU-nämnden inför möten i FAC-rådet:

Datum	Representant
13/01-2017	Margot Wallström
03/02-2017	Margot Wallström
03/03-2017	Margot Wallström
31/03-2017	Annika Söder
12/05-2017	Annika Söder
16/06-2017	Margot Wallström
14/07-2017	Margot Wallström
13/10-2017	Margot Wallström
10/11-2017	Margot Wallström

3. Samråd i EU-nämnden inför möten i Europeiska Rådet:

Datum	Representant
01/02-2017	Stefan Löfven
08/03-2017	Stefan Löfven
28/04-2017	Stefan Löfven
21/06-2017	Stefan Löfven
18/10-2017	Stefan Löfven

Tidigare regeringen - 2013

1. Samråd i EU-nämnden inför möten i RIF-rådet:

Datum	Representant
31/05-2017	Tobias Billström
04/10-2017	Minna Ljunggren
29/11-2017	Tobias Billström

2. Samråd i EU-nämnden inför möten i FAC-rådet:

Datum	Representant
16/1-2013	Carl Bildt
25/1-2013	Frank Belfrage
15/2- 2013	Carl Bildt
8/3-2013	Carl Bildt
19/4-2013	Carl Bildt
24/5-2013	Carl Bildt
20/6-2013	Frank Belfrage
19/7-2013	Frank Belfrage
18/10-2013	Frank Belfrage
15/11-2013	Carl Bildt
13/12- 2013	Carl Bildt

3. Samråd i EU-nämnden inför möten i Europeiska Rådet:

Datum	Representant
6/2-2013	Fredrik Reinfeldt
8/2-2013	Katarina Areskoug Mascarenhas
13/3-2013	Fredrik Reinfeldt
21/5-2013	Fredrik Reinfeldt
26/6-2013	Fredrik Reinfeldt
28/6-2013	Fredrik Reinfeldt
23/10-2013	Fredrik Reinfeldt
25/10-2013	Fredrik Reinfeldt
18/12-2013	Fredrik Reinfeldt
20/12-2013	Fredrik Reinfeldt

6. Sammanfattning av resultatet 2017

KVINNOR	RIF-rådet (6 möten)	FAC-rådet (9 möten)	Europeiska Rådet (5 möten)
Antal gånger det kvinnliga könet omnämns av statsrådet	2	30	3
Antal möten det kvinnliga könet inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	4	0	2
Antal gånger kvinnors situation nämnts i förhållande till migration	1	2	0

JÄMLIKHET/JÄMSTÄLLDHET	RIF-rådet (6 möten)	FAC-rådet (9 möten)	Europeiska Rådet (5 möten)
Antal gånger jämlikhet/jämställdhet kopplat till kön nämnts av statsrådet	0	1	7
Antal möten jämlikhet/jämställdhet kopplat till kön inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	6	8	2
Antal gånger jämlikhet/jämställdhet kopplat till kön nämnts i förhållande till migration	0	0	0

KÖN	RIF-rådet (6 möten)	FAC-rådet (9 möten)	Europeiska Rådet (5 möten)
Antal gånger kön omnämns av statsrådet	0	1	0
Antal möten kön inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	6	8	5
Antal gånger kön nämnts i förhållande till migration	0	1	0

FEMINISM	RIF-rådet (6 möten)	FAC-rådet (9 möten)	Europeiska Rådet (5 möten)
Antal gånger feminism omnämns av statsrådet	0	1	0
Antal möten feminism inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	6	8	5
Antal gånger feminism nämnts i förhållande till migration	0	0	0

7. Analys: Orden i sitt sammanhang

Även fast de statsråd vi analyserat inte nämner varken kvinnor, jämlikhet/jämställdhet, kön eller feminism särskilt ofta är det viktigt att djupare analysera hur de använder dessa begrepp. Nedan följer olika utdrag från en del möten som kan behövas för att kunna tolka resultatet ordentligt.

7.1 RIF-rådet

Undersökningen visar att i dessa EU-nämndsmöten förekom det feministiska perspektivet i stort sett aldrig i koppling till migration. Varken feminism, jämställdhet eller kön togs upp överhuvudtaget och kvinnor nämndes endast två gånger av statsrådet, under hela 2017. De två gånger som kvinnor nämndes, närmare bestämt 24 mars och 8 september, var det enbart en gång kvinnors specifika situation nämndes i koppling till migration. Under det första mötet för året, den 24 mars, talade Morgan Johansson om omfördelningen av flyktingar i EU och nämnde här visserligen kvinnor, men talade ej om kvinnor specifikt utan om “män, kvinnor och barn” som grupp. De särskilda svårigheter som kvinnor och flickor utsätts för belystes alltså ej (EU-nämndens uppteckningar 2016/17:31). Detta fenomen är precis det som empirisk feminism kritiserar, där kvinnors unika erfarenheter ignoreras (True 2016, s. 244). Under samma möte nämnde Johansson även jämlikhet men detta enbart i sammanhanget en jämlik fördelning av de flyktingar som tar sig till Europa, och ej relaterat till ojämlikhet mellan könen (EU-nämndens uppteckningar 2016/17:31).

Den 8:e september var det enda tillfälle där kvinnliga migranternas särskilt utsatta situation togs upp av statsrådet och nyligen tillträdde migrationsminister Helén Fritzon sade då följande:

Vi är nog alla smärtsamt medvetna om att de migranter som sätts i förvar i Libyen löper mycket stor risk att utsättas för allvarliga övergrepp. Mänskliga rättigheter ställs åt sidan. Sverige stöder därför utökade ansträngningar av UNHCR och IOM längs den centrala Medelhavsrutten, inte minst till förmån för kvinnor, barn och migranter i särskilt utsatta situationer.

(EU-nämndens uppteckningar 2016/17:49)

Det som gör detta särskilt intressant är just att Fritzon här lyfte upp kvinnor som en egen analysenhet genom att belysa denna grupps särskilt besvärliga situation. Enligt de teorier kring språkets betydelse som vi använder oss av (Onuf 1998, Bucholtz 2003, Philips & Hardy 2011) är det positivt att lyfta fram kvinnor eftersom språket skapar den verklighet vi uppfattar. Det kan även tilläggas att hon gjorde detta i samband med Libyen, vilket är just en av de områden av svensk politik som CONCORD kritiserade i sin rapport om Sveriges feministiska utrikespolitik. Fritzon framförde att Sverige stödjer ökade humanitära insatser med extra fokus på kvinnliga migranter och det skulle därför vara att förvänta att denna inställning också sedan framförts på EU-nivå, även om det ej går att bekräfta. Det bör samtidigt tydliggöras att Fritzon ej tryckte på att denna ståndpunkt var en stor prioritet för regeringen och att det därför är oklart hur stort kraft hon lade vid att denna framhäva denna hållning vid mötet.

7.2 FAC-rådet

Margot Wallström är den svenska minister som enligt undersökningen varit bäst på att lyfta upp kvinnofrågan i allmänhet, då hon nämnde ordet kvinnor 30 gånger under 2017, vilket var långt över de övriga ministrarna. Dock var endast två av dessa gånger kopplade till kvinnliga migranternas situation. Vidare nämndes orden feminism och jämställdhet aldrig, och kön endast en gång. Nedan kommer några citat lyftas fram där Wallström, eller hennes ställföreträdare, talat om kvinnors situation.

Vid ett tillfälle under 2017, den 3 mars, tar Margot Wallström upp det feministiska perspektivet i koppling till migration på ett väldigt tydligt sätt:

Det är viktigt att finna alternativ till förvar, inte minst för kvinnor, barn och sårbara grupper, och att bereda internationellt skydd genom vidarebosättning.

(EU-nämndens uppteckningar 2016/17:28)

Visserligen är detta ett väldigt kort citat men det visar på ett tydligt fokus på just kvinnliga migranternas särskilt utsatta situation, även om barn och andra sårbara grupper inkluderas. Denna ståndpunkt togs självmant upp av Wallström, och ingick uttryckligen i det som hon

ämnade ”betona” under ministerrådsmötet, så vi gör bedömningen att det är att förvänta sig att detta feministiska perspektiv sedan förekom även där. Genom att tydligt framhäva kvinnors utsatthet på detta sätt får verkligen fokusområdet som står i handlingsplanen ett utrymme på den internationella arenan, och de normer som regeringen vill förändra kan långsamt börja bearbetas.

Det andra tillfället som i undersökningen räknats som att Wallström tagit upp kvinnors situation i migration, den 2 februari, var mer svårtolkat och löd enligt följande:

Rådsslutsatser förväntar vi oss ska antas. De [...] understryker vikten av att de libyska myndigheterna fortsätter sitt arbete för att förbättra den humanitära situationen i landet, inte minst för migranter. [...] Jag kommer också att lyfta fram betydelsen av att kvinnor är delaktiga i den politiska processen – det har hittills varit långt ifrån givet – och att EU:s ansats förutom att beakta den sköra politiska processen i Libyen ska vara att stödja hållbar socioekonomisk utveckling, stärkt demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i regionen. Det är bristerna på de här områdena som är grundorsakerna till ofrivillig migration och leder människor till att riskera livet för att ta sig till Europa.

(EU-nämndens uppteckningar 2016/17:23)

Här talar Wallström om vikten av kvinnligt deltagande, att stärka de mänskliga rättigheterna och att förbättra situationen i Libyen för migranter. Hon nämner dock ej explicit kvinnliga migranter och citatet skulle kunna ses som ett exempel på att försöka förebygga och hantera kränkningar av de mänskliga rättigheterna för att minska behovet av migration snarare än att försöka förbättra för de migranter som redan existerar. För denna uppsats har sådana förebyggande åtgärder ej inkluderats då handlingsplanen fokuserar på kvinnor och flickor som redan är på flykt eller migrerar, men just det här citatet har likväl räknats som att Wallström antagit ett feministiskt perspektiv på migration då det kvinnliga deltagandet också skulle kunna syfta till att förbättra situationen för de migranter som är fast i Libyen, och att kvinnligt deltagande kan förväntas leda till ett ökat fokus på kvinnors situation. Vid flera andra tillfällen har Wallström tagit upp vikten av kvinnors deltagande i olika politiska processer men aldrig lika tydligt i koppling till migration som i citatet ovan, och dessa har därmed ej inkluderats.

Vidare önskas även belysa ett exempel som skulle kunna inkludera kvinnors utsatthet i migration, men där kvinnor ej uttryckligen nämnts.

Den 14 juli sade Wallström följande:

Sedan är vi oroade över situationen för särskilt sårbara flyktingar och migranter utmed migrationsrutterna och i förvar i Libyen. Vi välkomnar förstås ansträngningar för att förbättra situationen. Det måste ske i enlighet med internationell rätt och mänskliga rättigheter. IOM och UNHCR spelar viktiga roller inom sina respektive mandat. De organisationerna måste få tillräckligt stöd för att göra jobbet.

(EU-nämndens uppteckningar 2016/17:48)

I detta citat lyfte Wallström specifikt upp situationen för “särskilt sårbara flyktingar”, vilket är en grupp som kvinnor rimligen är inkluderade i. Detta citat blev ej inkluderat i resultatet eftersom inget av sökorden nämns här, och detta visar på att uppsatsens metod tillåter ett visst bortfall av tillfällen då det feministiska perspektivet skulle kunna förts fram. Samtidigt är valet av sökord baserat på forskning som betonar språkets betydelse, och vi har argumenterat att det är viktigt att kvinnor explicit omnämns om de patriarkala strukturer som råder verkligen ska utmanas.

Vidare talade Wallström vid ett tillfälle om kön i förhållande till migration och detta var det enda tillfälle då något av statsråden använde detta ord.

Den 13 oktober sade Wallström att:

Den här gången har vi rådsslutsatser om Myanmar att anta. Detta är förstås i allas tankar just nu, för rapporterna blir mer och mer hårresande och fasansfulla. Just nu är situationen i Rakhine världens snabbast växande humanitära kris. Nu är det en halv miljon nya flyktingar på mindre än två månader. Det är grova MR-övergrepp som sker: brända byar, sexuellt och könsbaserat våld och stor utsatthet, särskilt hos barn och unga, som behöver vårt stöd mest.

(EU-nämndens uppteckningar 2017/18:4)

Citatet visar hur Wallström tog upp riskerna av att kvinnliga migranter utsätts för sexuellt våld. Visserligen nämner hon ej uttryckligen kvinnor men som tidigare konstaterat är det i hög grad just kvinnor som utsätts för sexuellt och könsbaserat våld, så att framhäva problemen med detta kan sägas vara att indirekt belysa kvinnors särskilda utsatthet. Huruvida ett tydligt perspektiv sedan framförts vid ministerrådsmötet är dock mer tveksamt. Citatet ovan visar på att Wallström beskrev en besvärlig situation, ej att regeringen önskade inta en särskild politisk ståndpunkt gällande detta.

Slutligen vill uppsatsen även lyfta fram ett citat som ej inkluderats i resultatet då det ej förekom i koppling till migration men som likväl är av intresse då det feministiska begreppet uttryckligen diskuterades. Den 12 maj tog Amineh Kakabaveh upp det faktum att regeringen önskar föra en feministisk utrikespolitik och efterlyste ett tydligare feministiskt perspektiv.

Kabinettssekreterare Annika Söder bemötte denna kritik på följande sätt:

Självklart, Amineh Kakabaveh, har vi det feministiska perspektivet med. Jag tänkte att jag inte skulle ta upp så mycket av nämndens tid och sa därför inte alla saker, men vi driver självklart jämställdhetsfrågorna. De finns redan med i de processer som finns inom det östra partnerskapet, och vi ser alltid till att de kommer med i alla sammanhang.

(EU-nämndens uppteckningar 2016/17:36)

Detta citat är väldigt intressant att lyfta upp trots att det ej är relaterat till migration, eftersom detta är en av de få gånger som feminism överhuvudtaget omnämns under 2017 och den enda gång som den feministiska utrikespolitiken explicit tas upp, samt dessutom kritiseras. Söders svar, att det feministiska perspektivet är så uppenbart att det ej behöver nämnas, är väldigt intressant för uppsatsen då det antyder att anledningen till att kvinnor, jämställdhet, etc. omnämns så sällan är att det är en uppenbar del av den svenska politiken. Om detta stämmer vore undersökningens resultat mindre representativt för den politik som sedan förs i ministerrådet. Samtidigt skulle detta enbart kunna vara en ursäkt och det går att argumentera för att Söders uttalande direkt motsäger regeringens handlingsplan. I handlingsplanen beskriver de vikten av dialog och kommunikation, men i och med att Söder i detta citat inte

finner det nödvändigt att ta upp den feministiska aspekten uttryckligen agerar hon i strid med detta och nyttjar inte dialog på det sätt som handlingsplanen fört fram.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att Wallström tar upp kvinnor i betydligt större utsträckning än de andra statsråden men att hon likt de andra ytterst sällan talar om kvinnor eller jämställdhet i förhållande till migration. Resultatet tyder på att Wallström därmed sällan för fram det feministiska perspektivet vid ministerrådsmötena när migration behandlas. Även kabinetssekreteraren Söders uttalande som lyftes fram ovan skapar en viss skepsis till om det feministiska perspektivet verkligen får en konkret plats på den internationella arenan.

7.3 Europeiska Rådet

Undersökningen av Stefan Löfvens uttalanden i EU-nämnden inför toppmötena i Europeiska Rådet fann att han inte nämnde kvinnor, jämställdhet, kön eller feminism i förhållande till migration en enda gång under 2017. Detta tyder på en klar brist av ett feministiskt perspektiv gällande migrationsfrågorna. Det enda möte där ett feministiskt perspektiv tydligt framgick var den 8 mars där jämställdhet nämdes 7 gånger, men detta var ej i samband med migration utan handlade främst om arbetsmarknaden och den sociala pelaren (EU-nämndens uppteckningar 2016/17:29).

Några av de uttalanden Löfven gjorde är dock värda att lyfta fram då de skulle kunna ses som en svag indikation på att det feministiska perspektivet kanske likväl förs fram i det Europeiska Rådet när migration behandlas. Bland annat sa Löfven följande: "Sverige driver hela tiden jämställdhetsperspektivet i olika sammanhang", och "vi driver gärna kvinnofrågorna och jämställdhetsfrågorna, och vi tänker fortsätta att göra det" (EU-nämndens uppteckningar 2016/17:29). Vid dessa tillfällen talade Löfven alltså mer generellt om det feministiska perspektivet och att det "alltid" är med, vilket antyder att det även framgår vid migrationsdiskussionerna i Europeiska Rådet. Samtidigt måste det ses som tveksamt att Löfven för fram ett tydligt feministiskt perspektiv för just denna fråga, eftersom han trots allt aldrig omnämnt kvinnliga migranternas situation under hela 2017. Det bör även tilläggas att den 8 mars är den internationella kvinnodagen och att det därmed kan förklara varför jämställdhet diskuterades i så hög grad den dagen, men ej vid de andra mötena. Löfven talade även endast

om jämlikhet i anledning av specifika frågor från andra statsråd, och tog ej självmant upp ämnet.

7.4 Jämförelse med Alliansregeringen 2013

Ovanstående resultat visar tydligt att regeringen sällan förde fram det feministiska perspektivet när migration diskuterades under 2017, trots att detta var ett av deras uttalade fokusområden. Det är dock fortfarande möjligt att de framfört ett tydligare feministiskt perspektiv än den tidigare regeringen och för att få en referenspunkt har samma undersökning gjorts av Alliansregeringens sista år vid makten. Nedan redovisas resultatet av denna undersökning, med den nuvarande regeringens siffror inom parantes som jämförelse. En jämförelse görs ej över hur många möten sökorden inte alls nämnts eftersom de olika regeringarna haft olika antal möten och det blir därför inte jämförbart.

KVINNOR	RIF-rådet (3 möten)	FAC-rådet (11 möten)	Europeiska Rådet (10 möten)
Antal gånger det kvinnliga könet omnämns av statsrådet	0 (2)	10 (30)	4 (3)
Antal möten det kvinnliga könet inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	3	4	8
Antal gånger kvinnors situation nämnts i förhållande till migration	0 (1)	0 (2)	0 (0)

JÄMLIKHET/JÄMSTÄLLDHET	RIF-rådet (3 möten)	FAC-rådet (11 möten)	Europeiska Rådet (10 möten)
Antal gånger jämlikhet/jämställdhet kopplat till kön har omnämns av statsrådet	0 (0)	1 (1)	1 (7)
Antal möten jämlikhet/jämställdhet kopplat till kön inte nämnts av statsrådet i överhuvudtaget	3	10	9
Antal gånger jämlikhet/jämställdhet i koppling till kön nämnts i förhållande till migration	0 (0)	0 (0)	0 (0)

KÖN	RIF-rådet (3 möten)	FAC-rådet (11 möten)	Europeiska Rådet (10 möten)
Antal gånger kön omnämns av statsrådet	0 (0)	0 (1)	0 (0)
Antal möten kön inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	3	11	10
Antal gånger kön nämnts i förhållande till migration	0 (0)	0 (1)	0 (0)

FEMINISM	RIF-rådet (3 möten)	FAC-rådet (11 möten)	Europeiska rådet (10 möten)
Antal gånger feminism omnämns av statsrådet	0 (0)	0 (1)	0 (0)
Antal möten feminism inte nämnts av statsrådet överhuvudtaget	3	11	10
Antal gånger feminism nämnts i förhållande till migration	0 (0)	0 (0)	0 (0)

Utifrån den jämförande undersökningen går det att konstatera att det är ytterst liten skillnad mellan den tidigare regeringen och den nuvarande regeringen i hur stor utsträckning de explicit framhåller det feministiska perspektivet. I RIF-rådet var Johansson och Fritzon marginellt bättre än migrationsminister Tobias Billström och statssekreterare Minna Ljunggren på att framhäva ett feministiskt perspektiv. Detta beror dock främst på att Billström och Ljunggren inte nämnde orden kvinna, jämställdhet, kön eller feminism en enda gång, och det var därför inte särskilt svårt att överträffa dessa i en jämförelse mellan de olika regeringarna. Den nuvarande regeringen framhävde dock endast en gång den problematik som kvinnor får utstå på flykt och i migration.

I FAC-rådet visar undersökningen att Wallström omtalat kvinnor betydligt oftare än dåvarande utrikesminister Carl Bildt, samt var aningen bättre på att ta upp det feministiska perspektivet i migrationsfrågorna. De gånger som kvinnor eller jämställdhet tagits upp av den förra regeringen var det i huvudsak Carl Bildts statssekreterare Frank Belfrage som tog upp det feministiska perspektivet. Den 25:e januari år 2013 nämnde han bland annat att det är viktigt att ett demokratiskt Egypten respekterar kvinnors rättigheter, och den 20:e juni samma år framhöll han vikten av mänskliga rättigheter för kvinnor och flickor i Afghanistan (EU-nämndens uppteckningar 2012/13:20; EU-nämndens uppteckningar 2012/13:42). Carl Bildt nämnde enbart kvinnor som svar på andra ledamöters frågor kring ämnet. Under ett möte den 24 maj, 2013, svarade han på en fråga om kvinnligt deltagande i fredsprocesser genom att säga:

Försvarsministern var i Mali alldeles nyligen, och jag utgår ifrån att hon tog upp frågan för det gör hon alltid. Biståndsmministern har också varit där. Jag utgår ifrån att de bägge har tagit upp frågan på plats. Det kanske trots allt är bättre att göra det i Bamako än i Bryssel. Men man kan ju göra det i Bryssel också.

(EU-nämndens uppteckningar 2012/13:38)

Detta citat visar upp frånvaron av ett feministiskt perspektiv från den dåvarande utrikesministern, samt tyder på en syn där EU anses vara mindre viktig som politisk arena än vad den nuvarande regeringen uttalat. Sammantaget förde alltså Wallström fram det feministiska perspektivet i aningen högre utsträckning än den förra regeringen, och det är i just FAC-rådet som den största skillnaden mellan regeringarna kan finnas.

Slutligen har undersökningen visat att Löfven inte applicerat ett feministiskt perspektiv på migrationsfrågor i högre grad än tidigare statsminister Fredrik Reinfeldt, då ingen av de två statsministrarna nämnde kvinnor, jämställdhet, kön eller feminism i koppling till migration överhuvudtaget. Den enda marginella skillnad som analysen har visat är att Reinfeldt fokuserade mer på att få in kvinnor på arbetsmarknaden för att öka jämställdheten (EU-nämndens uppteckningar 2012/13:32), medan Löfven lade större vikt vid att prata om kvinnor och jämlikhet på ett generellt plan (EU-nämndens uppteckningar 2016/17:29).

8. Slutdiskussion

Sammanfattningsvis har undersökningen alltså visat att den nuvarande regeringen ytterst sällan framfört ett uttalat feministiskt perspektiv i förhållande till migrationsfrågor, och att de endast skilt sig från den tidigare regeringen marginellt. Eftersom handlingsplanen specifikt pekat ut migration som ett fokusområde för 2017 hade det varit att förvänta att ett tydligare feministiskt perspektiv skulle funnits, och att den nuvarande regeringen skulle varit märkbart bättre än Alliansregeringen på att belysa kvinnliga migranternas utsatta situation. Detta har dock inte varit fallet, utan det finns en bristande korrelation mellan den retorik som förs i handlingsplanen och dess praktiska användning. Kvinnor, jämställdhet, kön och feminism har endast tagits upp i koppling till migrationsfrågorna totalt fyra gånger under 2017, och nämndes i dessa fall endast kort av statsråden. Det faktum att det exempelvis explicit stod i handlingsplanen att regeringen ämnade belysa riskerna för sexuellt- och könsbaserat våld (Utrikesdepartementet 2017, s 5) och begreppet kön endast nämndes en enda gång under hela 2017 tyder på att regeringen ej följt den handlingsplan de satt upp.

Likt vad som nämnts tidigare går det givetvis ej att dra en helt säker slutsats kring huruvida den svenska regeringen trots detta framfört ett feministiskt perspektiv i EU men det faktum att kvinnliga migranternas situation i stort sett aldrig tagits upp i EU-nämnden är dock en stark indikation om att det feministiska perspektivet sedan också sannolikt har varit frånvarande vid mötena på EU-nivå. Resultatet i denna uppsats kan därmed sägas styrka den rapport CONCORD presenterat där de kritiserar den svenska utrikespolitiken inom migrationsfrågor för att brista i den feministiska aspekten.

För att återknyta till de konstruktivistiska och feministiska teorier som denna uppsats baserats på är det av stor betydelse att regeringens retorik haft en sådan avsaknad av feministiska inslag. Regeringen önskade påverka de patriarkala strukturer och könsdiskriminerande normer som finns, men bidrog inte själva till att förändra de diskurser som skulle kunna motverka dessa utan var istället del av de rådande diskurser där kvinnor och deras problem osynliggörs.

Vidare tyder bristen på skillnader mellan den tidigare och nuvarande regeringen på att den forskning som bedrivits av Egnell (2016) och Aggestam och Bergman-Rosamond (2016) korrekt identifierat att det som främst skiljer regeringarna åt gällande utrikespolitiken är att den nuvarande regeringen valt att använda epitetet "feministisk", inte att de för en märkbart annorlunda politik. Undersökningen styrker även Egnells (2016) tankar kring strategisk teori om hur mål, medel och metoder tydligt måste hänga ihop för att en praktisk implementering ska lyckas. Gällande migrationspolitiken visar undersökningen att regeringen sannolikt inte lyckats uppnå sitt mål om att stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor på flykt, då deras medel och metoder, att lyfta fram kvinnor i dialoger inom EU, ej praktiskt implementerats enligt den handlingsplan de satt upp.

Nämnvärt är även att det är i FAC-rådet som det feministiska perspektivet i högst grad varit närvarande, trots att handlingsplanen specifikt lyft fram det Europeiska Rådet som en viktig arena, och det är i RIF-rådet som migration till största del behandlas. Det samband som kunnat skönjas, som skulle kunna förklara detta förvånande resultat, är att det statsråd som är aktivt i FAC-rådet, Wallström, är en kvinna medan de statsråd som är representanter i RIF-rådet och Europeiska Rådet främst varit män (Johansson och Löfven). Denna tes stärks även av att den enda gång kvinnors situation belystes i RIF-rådet var det av Helén Fritzon medan Johansson inte framförde ett feministiskt perspektiv överhuvudtaget. Det går givetvis ej att bekräfta detta samband, eller dra några generaliserande slutsatser kring det, eftersom endast ett litet antal personer inkluderats i undersökning, men det är likväl en intressant notering att göra.

Denna aspekt av resultatet går att relatera till socialkonservatismen som talar om hur människor föds in i institutioner uppbyggda av sociala normer, och hur de blir del av dessa normer vilka sedan styr deras handlande (Berger & Luckmann, 2011, s. 71-72). Det finns mansdominerade strukturer i vårt samhälle och även fast regeringen har ett tydligt mål gällande feminism så är alla samtidigt påverkade av dessa strukturer och män och kvinnor insocialiseras till att betrakta världen på olika sätt. Av naturliga skäl ser kvinnor mer till sina egna intressen och tar oftare upp kvinnors utsatta situation, medan män i högre grad tillämpar en könsneutral politik där kvinnor osynliggörs. Med detta sagt bör också tilläggas att även de

kvinnliga statsråden inte framhävde det feministiska perspektivet särskilt ofta, vilket i sig säger något om hur starka de patriarkala strukturer som människan verkar i är.

Avslutningsvis går det alltså att sammanfatta resultatet samt analysen genom att konstatera att det uttryckliga feministiska perspektivet vid migrationsfrågor varit i stort sett frånvarande vid EU-nämndens möten och den slutsats som dras är därmed att det feministiska perspektivet sannolikt också i hög grad är frånvarande när migration diskuteras i ministerrådet och det Europeiska Rådet. Utifrån de teoretiska utgångspunkter som denna uppsats framhåvt krävs det att regeringen använder dialog som verktyg på ett aktivt sätt och explicit belyser kvinnor och deras situation, för att de könsdiskriminerande normer som existerar idag ska kunna förändras och ojämlikheten minska. Uppsatsen har endast undersökt migration som politikområde och kan därmed ej uttala sig om huruvida regeringen applicerar ett feministiskt perspektiv i den övriga utrikespolitiken, men för att verkligen uppfylla de mål deras egna handlingsplan satt upp och leva upp till beteckningen ”världens första feministiska regering”, krävs att de anammar det feministiska perspektivet i samtliga frågor.

Källförteckning

EU-nämndens uppteckningar 2017:

Inför möten i RIF-rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:31. "Fredagen den 24 mars 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:36. "Fredagen den 12 maj 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:40. "Fredagen den 2 juni 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:49. "Fredagen den 8 september 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2017/18:3. "Fredagen den 6 oktober 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2017/18:14. "Fredagen den 1 december 2017"

Inför möten i FAC-Rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:19. "Fredagen den 13 januari 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:23. "Fredagen den 3 februari 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:28 "Fredagen den 3 mars 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:32. "Fredagen 31 mars 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:36. "Fredagen den 12 maj 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:43. "Fredagen den 16 juni 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:48. "Fredagen den 14 juli 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2017/18:4. "Fredagen den 13 oktober 2017"

EU-nämndens uppteckningar 2017/18:10 "Fredagen den 10 november"

Inför möten i Europeiska Rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:22. ”Onsdagen den 1 februari 2017”.

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:29. ”Onsdagen den 8 mars 2017”.

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:34. ”Fredagen den 28 april 2017”.

EU-nämndens uppteckningar 2016/17:45. ”Onsdagen den 21 juni 2017”.

EU-nämndens uppteckningar 2017/18:6. ”Onsdagen den 18 oktober 2017”.

EU-nämndens uppteckningar 2013:

Inför möten i RIF-rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:39. ”Fredagen den 31 maj 2013”.

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:3. ”Fredagen den 4 oktober 2013”.

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:12. ”Fredagen den 29 november 2013”.

Inför möten i FAC-rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:18. “Onsdagen den 16 januari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:20. “Fredagen den 25 januari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:27. “Fredagen den 15 februari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:31. “Fredagen den 8 mars 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:34. “Fredagen den 19 april 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:38. “Fredagen den 24 maj 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:42. “Torsdagen den 20 juni 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:49. “Fredagen den 19 juli 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:5. “Fredagen den 18 oktober 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:10. “Fredagen den 15 november 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:14. “Fredagen den 13 december 2013”

Inför möten i Europeiska Rådet:

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:22. “Onsdagen den 6 februari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:23. “Fredagen den 8 februari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:24. “Fredagen den 8 februari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:26. “Fredagen den 8 februari 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:32. “Onsdagen den 13 mars 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:37. “Tisdagen den 21 maj 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:45. “Onsdagen den 26 juli 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2012/13:46. “Fredagen den 28 juni 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:6. “Onsdagen den 23 oktober 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:7. “Fredagen den 25 oktober 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:15. “Onsdagen 18 december 2013”

EU-nämndens uppteckningar 2013/14:17. “Onsdagen den 20 december 2013”

Övriga referenser

Aggestam, Karin & Bergman-Rosamond, Annika, 2016. “Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender”. *Ethics & International Affairs*. 30(3), s. 323-334. [Elektronisk].

Badersten, Björn & Gustavsson, Jakob, 2015. *Vad är statsvetenskap? Om undran inför politiken*. Lund: Studentlitteratur. 2:a upplagan. 172 s.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas. (2011). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Open Road Integrated Media. [Elektronisk].

Bucholtz, Mary, 2003. “Theories of Discourse as Theories of Gender: Discourse Analysis in Language and Gender Studies” i Holmes, Janet & Meyerhoff, Miriam (red.). *The Handbook of Language and Gender*. Oxford: Blackwell Publishing. [Elektronisk].

CONCORD 2017a. “Om oss”. Tillgänglig: <http://www.concord.se/om-oss/> Hämtad: 2017-12-18

CONCORD 2017b. “Hur feministisk är Sveriges utrikespolitik?”, Stockholm. [Elektronisk]

Egnell, Robert, 2016. “Feministisk utrikespolitik i teori och praktik”. *Statsvetenskaplig Tidskrift.*, 118(4). S. 563-587. [Elektronisk]

Esaiasson, Peter, Giljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik. (401 s.)

Europeiska Kommissionen 2017. “Ett gemensamt europeiskt asylsystem”. [Elektronisk].

Europeiska Rådet 2017. "Europeiska Rådet". Tillgänglig:
<http://www.consilium.europa.eu/sv/european-council/>, Hämtad: 2017-12-28.

Europeiska Unionens Råd 2017a. "Rådet (Rättsliga och inrikes frågor)". Tillgänglig:
<http://www.consilium.europa.eu/sv/council-eu/configurations/jha/>, Hämtad: 2017-12-28.

Europeiska Unionens Råd 2017b. "Utrikesrådet". Tillgänglig:
<http://www.consilium.europa.eu/sv/council-eu/configurations/fac/>, Hämtad: 2017-12-28.

Onuf, Nicholas, 2013. *Making Sense, Making Worlds: Constructivism in Social Theory and International Relations*. Routledge: Abingdon. [Elektronisk]

Phillips, Nelson & Hardy, Cynthia, 2002. *Discourse analysis: investigating processes of social construction*. London: Thousand Oaks. [Elektronisk]

Utrikesdepartementet, 2017b. *Sveriges feministiska utrikespolitik - Exempel på tre års genomförande*. [Elektronisk].

Reus Smit, Christian, 2013. "Constructivism" i Burchill, Scott & Linklater, Andrew (red.). *Theories of International Relations*. 5 uppl. Houndsmills: Palgrave Macmillan, s. 217-240.

Sveriges Riksdag 2017a. "Ministerrådet". Tillgänglig:
<http://eu.riksdagen.se/vad-ar-eu/eus-institutioner/ministerradet/>, Hämtad: 2017-12-28.

Sveriges Riksdag 2017b. "Så arbetar EU-nämnden". Tillgänglig:
<http://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/arbetet-i-riksdagen/sa-arbetar-eu-namnden/>, Hämtad: 2017-12-28.

True, Jacqui, 2013. "Feminism" i Burchill, Scott & Linklater, Andrew (red.). *Theories of International Relations*. 5 uppl. Houndsmills: Palgrave Macmillan, s. 241-266.

Utrikesdepartementet 2017a. *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2017*. [Elektronisk].

Wendt, Alexander, 1995. "Constructing International Politics", *International Security*, 20(1): 71-81, MIT Press.

Regeringen 2017. *Utrikesdeklarationen 2017*. Publicerad 15 februari. [Elektronisk].